

מדיניות ארצות הברית ביחס לישראל ולמזרח התיכון

פרסום חודשי של מכון מיתוים

בעריכת רבקה בורנשטיין*

כרך 4, גיליון 10, אוקטובר 2016

א. יחסי ארה"ב-ישראל

- **מזכר הבנות חדש** - ארה"ב וישראל השלימו את המשא ומתן על [מזכר הבנה חדש](#) במסגרתו תעניק ארה"ב לישראל סיוע ביטחוני בסך 38 מיליארד דולר במהלך עשר השנים הבאות, כולל בתחום ההגנה מפני טילים. מזכר ההבנה כולל סעיף שיבטל בהדרגה את ההיתר המיוחד שניתן לישראל בעבר להשתמש ב-26% מהסיוע הביטחוני האמריקאי לרכישה מהתעשיות הביטחוניות הישראליות. לאחר ביטול הסכם זה, תהיה ישראל מחויבת לרכוש בסכום הסיוע נשק מתעשיות הביטחון האמריקאיות, שיוצאות לפיכך מורווחות ממזכר ההבנה. שינוי זה עשוי לעודד חברות ישראליות להעתיק את מרבית מנגנון הייצור שלהן לשטח ארה"ב. כך, הן תוכלנה להוסיף ולחתום על חוזים עם ישראל, ותוך כדי כך תרוויח גם ארה"ב כתוצאה מהכנסות ממיסים ומיצירת מקומות עבודה חדשים לאזרחי ארה"ב. הנשיא אובמה [התייחס למזכר](#) ההבנה החדש וקבע שהוא מעיד על המחויבות שאינה ניתנת לערעור של ארה"ב כלפי ישראל. לדבריו, מחויבות זו עצמה היא שמובילה את ארה"ב ללחוץ לקידום פתרון שתי-המדינות הואיל והדרך היחידה בה יכולה ישראל להוסיף להתקיים כמדינה יהודית ודמוקרטית עוברת בהקמת מדינה פלסטינית עצמאית ובת-קיימא.
- **הצהרת נתניהו על "טיהור אתני"** - ראש הממשלה נתניהו הפיץ [סרטון וידאו](#) דובר אנגלית בו הוא דחה את הטענה שההתנחלויות הן מכשול לשלום. הוא גם האשים בסרטון את המנהיגים הפלסטינים בכך שהם דורשים מדינה נטולת יהודים, ואת מדינות העולם בכך שהן תומכות ב"טיהור אתני" כשהן קוראות לפירוק התנחלויות. הסרטון [התקבל באופן שלילי](#) בווישינגטון. פקידי ממשל בכירים [התבטאו נגדו](#). כך למשל, דוברת מחלקת המדינה, אליזבת טורדו, דחתה את הסרטון וקבעה שהוא **"אינו הולם ואינו מועיל"**. מומחים אמריקאים לענייני המזרח התיכון [דחו את ההקבלה](#) בין "יהודים" ל"מתנחלים", והדגישו שההנהגה הפלסטינית צפויה להסכים לנוכחות **יהודים כאזרחי המדינה** הפלסטינית העתידית אך לדחות את קיומן של [התנחלויות](#) בריבונות ישראלית בשטחי המדינה הפלסטינית. מומחים אחרים, ממכוני מחקר ומדיניות, [פרסמו מאמרים](#) בהם הם סתרו אחת לאחת את הטענות שהשמיע נתניהו בסרטון.
- **מערכת הבחירות לנשיאות** - הילארי קלינטון [מובילה בסקרים](#) בעקבות [העימות הראשון](#) בין המועמדים לנשיאות. בחודש ספטמבר, 75 שגרירים לשעבר ופקידים בכירים במחלקת המדינה לשעבר [חתמו על הצהרה](#) נגד דונלד טראמפ. ב-25 בספטמבר, יום לפני העימות, נפגש נתניהו עם [שני המועמדים](#) לנשיאות, אך מלבד זאת, הוא מוסיף לשמור על פרופיל נמוך ביחס לבחירות. שני המועמדים השמיעו הבטחות לישראל במסגרת הקמפיין שלהם: טראמפ טען שהוא יכיר בירושלים כבירת ישראל ויעביר את שגרירות ארה"ב לבירה (הבטחות מוכרות ממערכות בחירות קודמות בארה"ב), ואילו קלינטון הבטיחה שהיא תגן על ישראל מפני מהלכי דה-לגיטימציה בפורומים בינלאומיים. באשר למימון הקמפיין, שלדון אדלסון (תומך נלהב של נתניהו) מעניק תמיכה כספית נדיבה [למספר מועמדים רפובליקאים](#) המתמודדים על מקום בקונגרס, אך תמיכתו הכספית בטראמפ היא נמוכה משצ'פו. ככלל, תורמים רפובליקאים יהודים נותנים לטראמפ סכומי כסף [נמוכים משמעותית](#) מאלו שהעניקו למועמדים הרפובליקאים לנשיאות במערכות בחירות קודמות.

- **חקיקה נגד ה-BDS** - מושל קליפורניה ג'רי בראון חתם על חוק ([AB-2844](#)) שדורש מחברות להבטיח שהן "אינן מפלות" כנגד אף מדינה. נוסח החוק שאושר היה שונה מהנוסח המקורי, בעקבות ביקורת שהשמיע ארגון זכויות אדם אמריקאי ([American Civil Liberties Union](#)) על כך שהצעת החוק פוגעת ב"זכות להוציא לפועל חרם". גם בניו יורק עלה הנושא לדיון. מועצת העיר ניו יורק אישרה [החלטה בלתי-מחייבת](#) שמגנה את ה-BDS, וחבר המועצה סטפן לוין פרסם הצהרה נגד ה-BDS, הרחבת ההתנחלויות והכיבוש. הצהרתו של לוין צפויה לזכות בתמיכה בקרב יהודים אמריקאים ליברלים, אשר תומכים בישראל אך [מתנגדים גם ל-BDS וגם לכיבוש](#), וייתכן גם שתעורר דיון ציבורי על כך שהצעות חוק רבות נגד ה-BDS אינו עושות הבחנה בין ישראל לבין השטחים שבשליטתה.

ב. תהליך השלום/הסכסוך הישראלי-פלסטיני

- **פרמטרים של אובמה?** - נדמה שממשל אובמה פועל להכשרת הקרקע למהלך אחרון אפשרי בנושא הישראלי-פלסטיני לאחר הבחירות לנשיאות שיתקיימו בנובמבר. במידה שאובמה יחליט לנקוט מהלך שכזה, סביר שיזכה לתמיכה מבית: בחודש ספטמבר, [תמכו 64 חברי קונגרס](#) בהצעת החלטה שקוראת לאובמה להציג חזון לפתרון שתי-המדינות טרם עזיבתו את הבית הלבן. בנוסף, מזכר ההבנות החדש (והמחויבות ארוכת-הטווח לביטחון ישראל הגלומה בו) מציב את הממשל בעמדה טובה יותר לנקוט מהלכים בנושא ההתנחלויות והמכשולים האחרים לשלום. ואולם, לקראת העצרת הכללית של האו"ם, [חתמו 88 סנאטורים](#) על מכתב לאובמה, בו הפצירו שיתנגד לכל "החלטה חד-צדדית" נגד ישראל ושיתמוך במשא ומתן ישראלי-פלסטיני ישיר על-פני יוזמות חיצוניות כלשהן. במהלך הדברים שנשא באו"ם, קרא אובמה לפלסטינים להתנגד להסתה, ולישראל להכיר בכך שהיא [אינה יכול לכבוש לעד אדמה פלסטינית](#) ולהתנחל בה.
- **יוזמות שלום בינלאומיות** - נשיא צרפת פרנסואה הולנד עדכן את העצרת הכללית של האו"ם שצרפת מתכוונת [לכנס ועידת שלום בינלאומית](#) עד סוף השנה. למרות מספר פגישות שהתקיימו בנושא בשולי עצרת האו"ם, היוזמה הצרפתית אינה צפויה לצבור תנופה משמעותית בהיעדר תמיכה חזקה מצד ארה"ב או מצד הצדדים לסכסוך. ההצעה הרוסית לארח במוסקה פסגה בין נתניהו לאבו-מאזן עודנה על השולחן, והקרמלין הודיע ששני המנהיגים הסכימו ["באופן עקרוני"](#) לקחת חלק בפסגה שכזו. הצעה זו מסייעת לרוסים להגביר את המעורבות שלהם בענייני המזרח התיכון, אך [אין היא צפויה](#) להוביל להסכמות כלשהן בין הצדדים לסכסוך. בתגובה לשאלה בעניין ההצעה הרוסית, [השיב דובר מחלקת המדינה](#) מארק טונר ש"אם אין את התנאים המתאימים עבור [הפסגה] להצליח, אזי אין טעם בקיומה". נציגי הקוורטט קיימו גם הם פגישה בשולי עצרת האו"ם, בה [הדגישו את ההתנגדות](#) התקיפה של הקוורטט לפעילות ישראל בהתנחלויות ש"מהווה מכשול לשלום ו[...]שפוגעת באופן עקבי בהיתכנות השגתו של פתרון שתי-מדינות בר-קיימא".

ג. המזרח התיכון המשתנה

- **סוריה** - ארה"ב החליטה [להשעות את שיתוף הפעולה](#) שלה עם רוסיה בנושא סוריה בעקבות קריסת הפסקת האש והמתקפה הנרחבת על חלב. ארה"ב מאשימה את רוסיה ואת משטרו של אסד באחריות לתקיפות מוגברות כנגד אזורים מיושבים באזרחים וכנגד בתי חולים, ובאחריות למתקפה ב-19 בספטמבר על שיירה שהובילה סיוע הומניטרי. סנאטורים רפובליקאים [מתחו ביקורת](#) בתחילה על האיום שהשמיע ג'ון קרי להפסיק את השיחות עם הרוסים. הם טענו שהאיום הזה אינו משמעותי דיו כדי לשנות את העמדה הרוסית, בהינתן ההשפעה הרבה שכבר יש לרוסים על הנעשה בסוריה. מחלקת המדינה אינה צופה [התקדמות בתהליך המדיני](#) לסיום המלחמה בסוריה, כל עוד אין שינוי בעמדה הרוסית. לאור זאת, מתקיימים כיום בארה"ב דיונים של צוות בין-משרדי לגבי חלופות שונות למדיניות אמריקאית בסוריה. בצוות לוקחים חלק [דיפלומטים](#), [אנשי צבא ומודיעין וכלכלנים](#).

- **תימן** - בהשוואה למלחמה בסוריה, [המלחמה בתימן](#) זכתה לתשומת לב מעטה בלבד במהלך עצרת האו"ם. בנאומי התייחס אובמה לקריסת הביטחון והסדר ברחבי המזרח התיכון, אך הוא לא הזכיר באופן מפורש את תימן. מומחים אמריקאים משערים שהמבנה השבטי המובהק של תימן וחוסר הסדר השיטתי שם אינם מספקים לאובמה סיבות טובות לפעול לשינוי [הסטטוס קוו](#) במדינה, גם אם משמעות הדבר היא למעשה תמיכה במהלכים הצבאיים הנמהרים שמבצעת ערב הסעודית, אשר עומדת בראש הקואליציה הצבאית שפועלת בתימן.
- **ערב הסעודית** - הסנאט האמריקאי [דחה הצעת חקיקה](#) שנועדה לבלום עסקת נשק חדשה בין ארה"ב לערב הסעודית בהיקף של [1.15 מיליארד דולר](#). זאת, למרות [הביקורת של מחוקקים](#) בוועידת הסנאט נגד ההפצות האגרסיביות שמבצעת ערב הסעודית בתימן, ושגורמות למספר הולך וגדל של נפגעים אזרחים. ההסכם האמריקאי-סעודי מתקדם, אך הקונגרס עדיין יכול לנקוט צעדים על-מנת [לבלום](#) אותו. בזירת חקיקה נוספת שנוגעת לערב הסעודית, חברי קונגרס רפובליקאים השיגו את הרוב הדרוש לביטול הוטו הנשיאותי על הצעת חוק שמאפשרת לקורבנות אסון התאומים לתבוע את [ממשלת ערב הסעודית](#). הוטו של אובמה נבע מחשש שממשלות זרות עלולות בתגובה להעביר הצעות חוק דומות, אשר יאפשרו הגשת תביעות משפטיות באותן מדינות נגד חיילים אמריקאים. ואולם, בקרב הרפובליקאים כבר נשמעות ספקות לגבי התבונה של המהלך שהוביל לביטול הוטו הנשיאותי. יש ביניהם כאלה שטוענים ש"איש לא באמת התמקד [בהיבטים השליליים](#) [של החוק] בכל הנוגע ליחסים הבינלאומיים שלנו". יו"ר בית הנבחרים פול ראיין ומנהיג הרוב בסנאט מיץ' מקונל הצהירו על נכונותם [לנסח את החוק מחדש](#) כך שלצד השמירה על זכויותיהם של קורבנות אסון התאומים, יובטח שחיילים אמריקאים לא יעמדו בפני בעיות משפטיות בחו"ל.

ד. הסכם הגרעין עם איראן והשלכותיו

- **יחסי ארה"ב-איראן** - הקונגרס דן כעת בהצעת חוק "שקיפות נכסי ההנהגה האיראנית" ([HR 5461](#)), שתדרוש ממשרד האוצר האמריקאי לדווח לקונגרס על הנכסים בהם מחזיקים מנהיגי איראן. על אף שהצעת החוק נועדה בראש ובראשונה למנוע הלבנת כספים ומימון פעילויות טרור, הבית הלבן טען שהיא עלולה דווקא [לפגוע בשקיפות](#) של המגזר הבנקאי באיראן ולהעמיד בסכנה מקורות מודיעיניים אמריקאים. אם יאושר החוק במתכונתו הנוכחית, הנשיא אובמה צפוי יהיה להטיל עליו וטו. בינתיים, החוזים העסקיים הראשונים מאז חתימת [הסכם הגרעין](#) עם איראן יוצאים לדרך: משרד האוצר האמריקאי העניק רישיונות לחברות איירבוס ובואינג להתחיל לספק מטוסים אזרחיים לאיראן. הרישיונות כוללים [סעיפים ספציפיים](#) שמונעים את העברת המטוסים לישויות איראניות שעדיין נמצאות תחת משטר הסנקציות.

ה. קריאה נוספת

מאמרים	נושא
<p>"American and Israeli Jews: Twin Portraits from Pew Research Center Surveys." <i>Pew Research Center</i>, Sept 27, 2016</p> <p>Shibley Telhami, "Washington has just agreed to give Israel unprecedented aid. What do Americans think?" <i>Brookings Institution</i>, Sept 15, 2016</p> <p>Matt Duss, "Settlement Withdrawal and 'Ethnic Cleansing,'" <i>Foundation for Middle East Peace</i>, Sept 9, 2016</p> <p>Eitan Hersh and Brian Schaffner, "The GOP's Jewish Donors are Abandoning Trump." <i>FiveThirtyEight</i>, Sept 21, 2016</p>	ישראל ותהליך השלום
<p>Charles Lister, "Obama's Syria Strategy is the Definition of Insanity," <i>Foreign Policy</i>, Sept 21, 2016</p> <p>Daniel L. Byman, "What's beyond the defeat of ISIS?" <i>Brookings Institution</i>, Sept 27, 2016</p> <p>Jeff Abramson, "Proposed Arms Sale to Saudi Arabia Should be Withdrawn; Future Transfers Put on Hold." <i>Arms Control Association</i>, Sept 6, 2016</p> <p>Bulent Aliriza, "After the Obama-Erdogan Meeting at the G20," Center for Strategic and International Studies, Sept 6, 2016</p> <p>Saad Hariri, "Iran Must Stop Meddling in Arab Affairs." <i>New York Times</i>, Sept 22, 2106</p>	המזרח התיכון
<p>Annie Fixler and Mark Dubowitz, "The US is helping Iran fund chaos in the Middle East," <i>Foreign Policy</i>, Sept 27, 2016</p>	איראן

ו. ציר זמן חודשי

תאריך	אירוע
14 בספטמבר	ארה"ב וישראל חותמות על מזכר הבנות ביטחוני.
21 בספטמבר	ראש הממשלה נתניהו והנשיא אובמה נפגשים בניו יורק.
25 בספטמבר	ראש הממשלה נתניהו נפגש עם המועמדים לנשיאות קלינטון וטראמפ.
26 בספטמבר	קלינטון וטראמפ לוקחים חלק בעימות הראשון לקראת הבחירות לנשיאות..
27 בספטמבר	בכירים אמריקאים מתחומי הדיפלומטיה והביטחון מבקרים בתורכיה ודנים בשיתוף פעולה לגבי המלחמה בסוריה.
28 בספטמבר	מזכיר המדינה קרי מאיים להשעות את שיתוף הפעולה עם רוסי בנושא המלחמה בסוריה.
30 בספטמבר	הנשיא אובמה מבקר בישראל על-מנת לקחת חלק בהלוויה של שמעון פרס.